

FAKTORSKA ANALIZA UPITNIKA O INSTITUCIONALNOM PENOLOŠKOM TRETMANU

LJILJANA MIKŠAJ-TODOROVIĆ • ALEKSANDAR BUĐANOVAČ

primljeno: listopad 2000.
prihvaćeno: veljača 2001.

Izvorni znanstveni članak

UDK: 376.5

343.9

Na uzorku osuđenika na izdržavanju kazne u 4 kaznena zavoda RH - jednoj otvorenoj ustanovi (N= 31), dvije poluotvorene (N= 110) i jednoj zatvorenoj (N=171) primijenjen je upitnik koji procjenjuje odnos ispitanika prema raznim elementima "tretmana", odnosno života u ustanovi.

Cilj je istraživanja utvrđivanje faktorske strukture upitnika na skupinama osuđenika cijelog uzorka, iz zatvorene i otvorenih/poluotvorenih ustanova, te usporedba tih struktura, kako bi se provjerilo percipiraju li osuđenici segmente prve razine tretmana pretpostavljene modelom tri razine tretmana (Buđanovac i sur., 1996).

Faktorska analiza izvršena je pomoću programa Pcompa_n. Kriterij za ekstrakciju faktora bio je PB, a glavne komponente su rotirane u kosu orthoblique poziciju.

U sve tri provedene faktorske analize mogu se prepoznati četiri faktora, čije su kongruencije (izračunate za faktorske strukture na uzorcima iz poluotvorenih/otvorenih ustanova i jedne zatvorene ustanove) više od .70, odnosno .80. To su faktori koji opisuju autodestruktivna ponašanja i odnose s ljudima, obrazovanje i slobodne aktivnosti, anticipaciju života na slobodi, te rad. Njihov sadržaj nije identičan, već se razlikuju u nekim varijablama. Faktor pogodnosti i stegovnih mjera pojavio se na ukupnom uzorku i uzorku iz zatvorene ustanove, a ostali faktori specifični su za pojedini uzorak.

Čini se da različiti režimi života u različitim tipovima ustanovama uvjetuju različite percepcije osuđenika. Tako su osuđenici u zatvorenoj ustanovi više orijentirani na svoje fizičko i zdravstveno stanje, pogodnosti i kazne te odnose s ljudima na slobodi. Ne čudi da su upravo ti sadržaji njihova preokupacija, s obzirom na viši stupanj depriviranosti, poglavito u kontaktima sa "slobodom". Osuđenici iz poluotvorenih i otvorenih ustanova, s druge strane, odvojeno percipiraju slobodne aktivnosti i liječenje, općenite odnose s drugim ljudima (izvan i unutar ustanove), te uvjete života.

Istraživanje je potvrdilo da ispitanici prepoznaju pretpostavljene komponente prve razine tretmana kao uglavnom zasebne cjeline, a struktura tih komponenti određenim dijelom ovisi o tipu ustanove.

Ključne riječi: penalni tretman, rehabilitacija osuđenika

UVOD

Relativno je mali broj istraživanja koja bi se bavila percepcijom institucionalnog tretmana od strane samih delinkvenata - subjekata tog tretmana. Tako Holbert i Unnithan (1992) ističu nedostatak radova koji se bave percepcijom samih prijestupnika, odnosno njihovim viđenjem "kriminalno-političkog sustava, društva u cjelini, te ostalih zatvorenika i vlastite kriminalne aktivnosti". Još 1962. godine, Cahn (prema Holbert i Unnithan, 1992) podupire istraživanja koja daju posebno mjesto viđenju kriminalne politike i tretmana od strane samih "korisnika", a Caster (1972 - prema Holbert i Unnithan, 1992) sugerira provedbu istraživanja percepcije

osuđenika "naročito onda kad vlada intervenira u njihov život". I drugi autori ističu da ima premalo literature o delinkventima i njihovim vlastitim uvjerenjima o "preodgojnom procesu" kojega su oni subjekti (npr., Shover, 1979; Schura, 1971; Tannenbaum, 1982 - prema Holbert i Unnithan, 1992).

Način na koji će ta istraživanja biti provedena ovisi o praktičnoj primjeni rehabilitacijske filozofije u pojedinim zemljama. Rehabilitacijska filozofija uključuje najmanje tri razine tretmana (Buđanovac i sur. 1996). Prvu razinu čine oblici tretmana koje Buđanovac (1989)

* Kontakt adresa: ERF, Kušlanova 59a, Zagreb